

ANA TEMA¹

8. Madde

Aile konularına ilişkin ulusal yargılamalarda çocuğun dinlenme hakkı

(Son güncelleme: 01/09/2020)

Giriş

8. Maddede usule ilişkin bariz bir gereklilik bulunmamakla birlikte, çocuk kendi aile ve özel hayatı hakkındaki karar alma süreçlerine yeterince dahil edilmelidir. Özgün olarak *Sahin /ALmanya* [BD], §§ 72-74 ve *Sommerfeld /ALmanya* [BD], §§ 70 ve 72, kararlarında belirlenen genel ilkeler, çocuğun üstün menfaatlerini korumak amacıyla kendisine danışılma ve dinlenme hakkını tanımak için geliştirilmiştir. Söz konusu çocuğun yaşına ve olgunluk düzeyine bağlı olarak bilirkişiler tarafından yapılan görüşmeler ve bu görüşmelerin sonucunda hâkimler için hazırlanan, yargı kararlarında atıf yapılan raporlar yeterli kabul edilebilir. Belirli bir yaştaki çocuklar için Mahkeme 8. Madde kapsamına giren haklarını etkileyen bütün yargılamalarda ulusal hâkimin çocukları şahsen dinlemesinden yanadır. Dolayısıyla içtihat uluslararası ve Avrupa standartlarını, çocukların artık ailelerinin mülkiyeti olarak görülmemeleri gerektiği şeklinde birleştirmiştir.

Kısaca devletin yükümlülükleri

- Çocukların 8. Madde kapsamındaki haklarını etkileyen herhangi bir adli ya da idari yargılamada, kendi görüşlerini oluşturabilecek çocuklara dinlenme ve dolayısıyla görüşlerini dile getirme fırsatı sağlanmadıysa bu çocukların karar alma sürecine yeterince dahil edildikleri söylenemez (*M. ve M. /Hırvatistan*, § 181).
- Çocukların kendilerini ilgilendiren konularda kendilerine danışılma ve dinlenme hakları vardır. Özellikle çocuklar olgunlaştıkça ve zaman ilerledikçe ebeveynleriyle ilişkileri hakkında görüş ifade edebilecek hale geldikçe mahkemeler çocukların özel hayatlarına saygı hakkının yanı sıra onların görüşlerine ve duygularına da gereken önemi vermelidir (*N.Ts. ve Diğerleri /Gürcistan*, § 72, ilgili uluslararası metinlere referansla birlikte). Henüz isteklerini oluşturamayan veya ifade edemeyen çok küçük çocuklarla durum farklıdır (*Petrov ve X /Rusya*, § 108).
- Çok küçük çocuklar açısından mahkemelerin, ebeveyn ile görüşmenin teşvik edilip edilmemesi/sürdürülüp sürdürülmemesi konusunda objektif bir değerlendirme yapmak için, ellerindeki mevcut tüm deliller ışığında bir bilirkişi görüşüne dayanmaları esastır (*Petrov ve X /Rusya*, § 108, bu görüş diğer aktörlerin görüşlerinden ayrı tutulmalıdır, bkz. §§ 109-110). Mahkemeler, daha küçük çocukların yaşını ve olgunluğunu göz önüne alarak, gerekirse çocuk psikolojisi uzmanının desteğiyle kendileriyle mahkemede görüşülüp görüşülemeyeceği konusunda bilirkişi görüşlerine başvurmalıdır (*Zelikha Magomadova /Rusya*, § 116; ayrıca bkz. *Cința /Romanya*, no. 3891/19, §§ 53-54, 18 Şubat 2020). Çocukların görüşleri değişmez değildir, son derece önem verilmesi gereken itirazlarının ebeveynlerin, özellikle çocuklarıyla düzenli ilişki kurmaktaki menfaatlerini geçersiz kılması şart değildir. Diğer faktörler göz önünde bulundurulmadan ve çocukların üstün menfaatlerini belirleyecek bir inceleme

1. Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından hazırlanmıştır. Mahkeme'yi bağlamaz.

yapmadan çocuklara koşulsuz veto yetkisi verilmemelidir (*Zelikha Magomadova /Rusya*, § 115). Eğer bir mahkeme istekleri konusunda alenen bir fikir oluşturamayacak ve bu fikri ifade edemeyecek -mesela bir sadakat anlaşmazlığı ve/veya bir ebeveynin yabancılaştırıcı davranışına maruz kalmaları nedeniyle- durumda olan çocukların görüşlerine dayanarak bir karar verirse böyle bir karar 8. Maddeye aykırı olabilir (*K.B. ve Diğerleri /Hrvatistan*, § 143 ve burada verilen içtihat referansları).

- Lahey Sözleşmesi sistemi kapsamında ebeveynlerinden biri tarafından uluslararası kaçırmaya maruz kalan çocuğun görüşünün önemi açık bir şekilde düzenlenmiştir (*Gajtani /İsviçre*, §§ 106-114). İchtihat aynı zamanda Çocuk Hakları Sözleşmesi ve diğer araçlara da atıf yapar (*M.K. /Yunanistan*, no. 51312/16, §§ 90-93, 1 Şubat 2018).

Önemli örnekler

- *Sahin /ALmanya* [BD], §§ 73-77: evlilik dışı doğan çocuğa babanın erişimi;
- *C. /Finlandiya*, §§ 57-59: ulusal mahkemeler velayet altındaki çocukların isteklerine kesin ağırlık vermişler;
- *Płaza /Polonya*: ebeveynin çocukla görüşme hakkı;
- *A.L. /Polonya*, § 74: babalığı tanımama davası;
- *Gajtani /İsviçre*, §§ 110-111: Lahey Sözleşmesi kapsamındaki iade yargılaması sırasında on bir yaşındaki bir çocuğun görüşünün alınmaması;
- *M. ve M./Hrvatistan*, §§ 168-172 ve 181-187: velayet davaları;
- *Mandet /Fransa*: tanınan babalığın değişmesi;
- *N.Ts. ve Diğerleri /Gürcistan*, §§ 72 ve 74-84: çocukların istememelerine rağmen biyolojik babalarına geri verilmesi;
- *K.B. ve Diğerleri /Hrvatistan*: çocukların anneleriyle görüşme konusunda güçlü ve daimî direnç göstermesi;
- *M.K. /Yunanistan*, § 74: çocuğun bir ebeveyn tarafından uluslararası kaçırılması (ayrıca bkz. *Raw ve Diğerleri /Fransa*, § 94; *Maumousseau ve Washington /Fransa*, §§ 79-80; *Van den Berg ve Noa Sarri /Hollanda* (k.k.);
- *Petrov ve X /Rusya*, §§ 108-112: boşanma ve çocuğun ikameti sorunu (karşılaştırınız *Sahin*);
- *Zelikha Magomadova /Rusya*, §§ 115-117: dul kadın mahkeme kararlarına rağmen kocasının ailesinin çocuklara erişimine izin vermiyordu ve daha sonra ebeveynlik hakkından keyfi olarak mahrum bırakıldı;
- *Cînța /Romanya*, §§ 53-54: çocuk, çocuk koruma merciinden gelen uzman bir psikolog olmadan gizli oturumda hâkim ile görüştü ve mahkeme kararından, çocuğun babasının olumsuz davranışları hakkındaki iddialarının ne kadar dikkate alındığı anlaşılmıyordu.

Genel ilkelerin özeti ve konuyla ilgili uluslararası/Avrupa kaynaklı malzeme

- *C. /Finlandiya*, §§ 52-54 ve § 60;
- *N.Ts. ve Diğerleri /Gürcistan*, §§ 43-44 ve §§ 72-80;
- *M.K. /Yunanistan*, §§ 46-50 ve §§ 74-92;
- *Petrov ve X /Rusya*, § 108;
- *Zelikha Magomadova /Rusya*, § 115.

İlgili konular

- Ulusal düzeyde arabuluculuk: *Cengiz Kılıç /Türkiye*, § 133.

Diğer referanslar

Basın bildirileri:

- Reşit olamayan çocukların korunması
- Çocuk hakları
- Uluslararası çocuk kaçırmalar

Çevrimiçi veri tabanı:

- AİHM ve çocuk hakları
- Theseus: çocuk hakları içtihadı veri tabanı

ÖNEMLİ İÇTİHAT REFERANSLARI

- *C. /Finlandiya*, no. 18249/02, 9 Mayıs 2006 (başvuranın çocuklarının velayetinin reddedilmesi bakımından 8. Madde ihlal edilmiştir; çocuklara yeterinde ziyaret imkânı tanınmadığı iddiası bakımından 8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Maumousseau and Washington /Fransa*, no. 39388/05, 6 Aralık 2007 (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Van den Berg ve Noa Sarrì /Hollanda* (k.k.), no. 7239/08, 2 Kasım 2010 (kabul edilemez);
- *Płaza /Polonya*, no. 18830/07, 25 Ocak 2011 (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Raw ve Diğerleri /Fransa*, no. 10131/11, 7 Mart 2013 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *AA.L. /Polonya*, no. 28609/08, 18 Şubat 2014 (babalığı reddetme davası: bkz. § 74; 8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Gajtani /İsviçre*, no. 43730/07, 9 Eylül 2014 (8. Madde ihlal edilmemiştir)
- *M. ve M./Hrvatistan*, no. 10161/13, AİHM 2015 (özetler) (birinci başvuran açısından 3. Madde (usulen) ihlal edilmiştir; birinci başvuran açısından 3. Madde (esasen) ihlal edilmemiştir; ikinci başvuran açısından 8. Madde ihlal edilmemiştir; birinci başvuran açısından 8. Madde ihlal edilmiştir; ikinci başvuran açısından 8. Madde ihlal edilmiştir (velayet davasının uzun sürme özelliği);
- *Mandet /Fransa*, no. 30955/12, 14 Ocak 2016 (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *N.Ts. ve Diğerleri /Gürcistan*, no. 71776/12, 2 Şubat 2016 (N.B, S.B, ve L.B. açısından 8. Madde ihlal edilmiştir);
- *K.B. ve Diğerleri /Hrvatistan*, no. 36216/13, 14 Mart 2017 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *M.K. /Yunanistan*, no. 51312/16, 1 Şubat 2018 (8. Madde ihlal edilmemiştir);
- *Petrov ve X /Rusya*, no. 23608/16, 23 Ekim 2018 (8. Madde ihlal edilmiştir);
- *Zelikha Magomadova /Rusya*, no. 58724/14, 8 Ekim 2019 (8. Madde ihlal edilmiştir)
- *Cînța /Romanya*, no. 3891/19, § 53-54, 18 Şubat 2020 (8. Madde ihlal edilmiştir).